

Waar wij wonen

Wandelroute - De Heest

Start:	parkeerplaats (P) Galgenriet bij Balloërveld langs hoofdweg tussen Gasteren en Loon (alternatief startpunt voor deelrondjes: P(A) Gasteren, Gagels)
Lengte:	Basisroute: 4,8 km, droge route: 5,1 km
Toegang:	gehele jaar; in de winter kunnen lage delen en slenken erg nat zijn, hoge schoenen of laarzen worden aanbevolen; in de winter is het pad over het bruggetje van Aolstalbad (aandachtspunt 9) naar houtwal/markegrens, om deelrondjes te kunnen lopen, veelal zeer nat
Type pad:	brede en smalle zand- en graspaden en enkele stukjes verharde weg
Moeilijkheid:	in natte tijd voor geoefende wandelaar, in droge tijd gemakkelijk, maar soms kan er hoog gras en dichte begroeiing voorkomen
Ontwerp:	JanSiem Rus en Eddy Dijk
Tekst:	JanSiem Rus
Kaart:	Rika Rijnberg

Landschappelijke informatie

Het gebied De Heest ligt centraal in het Nationaal Park Drentsche Aa op de samenkomen van het Taarlosche Diep en het Gastersche Diep, twee hoofdlopen van het Drentsche Aa bekensysteem. Stroomafwaarts stroomt het water verder als Oudemolensche Diep (zie figuur).

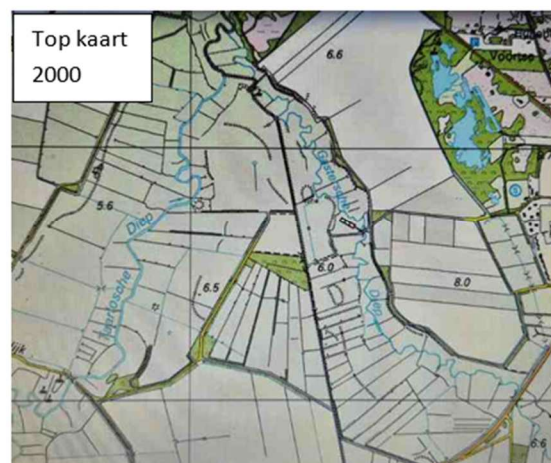
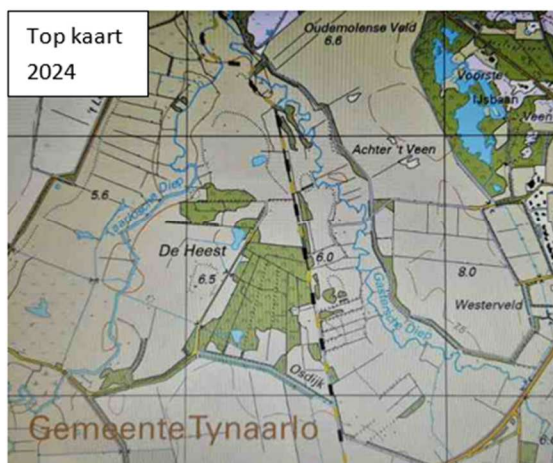
Aan de zuidzijde bevindt zich het heide- en stuifzandgebied van het Balloërveld. Het eigenlijke gebied van De Heest wordt in het zuiden begrensd door de Osdijk, een oude zandweg. Het gehele gebied van De Heest wordt beheerd als natuurgebied, waarbij geen bebouwing voorkomt.

Tussen De Heest en het Balloërveld ligt een landbouwenclave met langs de weg van Gasteren naar Loon enkele boerderijen uit de vroegere ruilverkaveling.

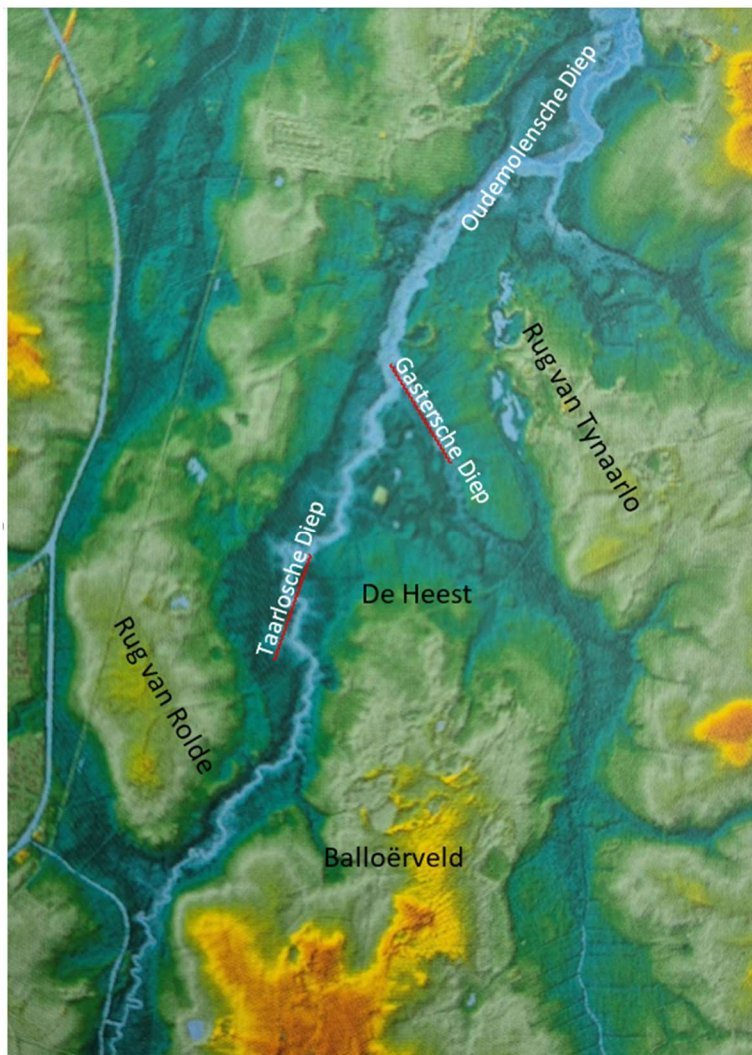
Het gebied is rijk aan reliëf, waarbij dekzandruggen en -koppen worden afgewisseld door laag gelegen slenken. Rechte en hoekige houtwallen versterken de hoogtevariatie. Gemiddeld loopt het maaiveld af van ca. NAP + 9 m langs de noordrand van het Balloërveld naar ca. NAP + 5 m in de noordelijke punt van de Heest, waar genoemde beken bij elkaar komen. De grootste gemiddelde daling van het maaiveld is evenwel vanaf de Osdijk.

Het landschap is bedekt met een gevarieerde vegetatie, waarbij oude droge hooilanden afwisselen natte slenkvegetaties. Veel reliëf is mede aangebracht door intensieve werkzaamheden voor natuurinrichting (plaggen, slenken verdiepen, etc.) In de huidige situatie is een relatief groot deel van het gebied verruigd of ingenomen door jong bos (vergelijk onderstaande topografische kaarten). Maar nog steeds zijn er majestueuze oude eiken te zien die beeldbepalend zijn, zeker op de oude houtwallen.

Toename bosareaal in De Heest sinds 2000 (uit topotijdreis.nl)

De Heest, gelegen tussen het Taarlosche en Gastersche Diep (uit: 'Op Stap' – krant Nationaal Park Drentsche Aa)

Hoogtekaart van De Heest e.o. met bekenstelsel en glaciale ruggen

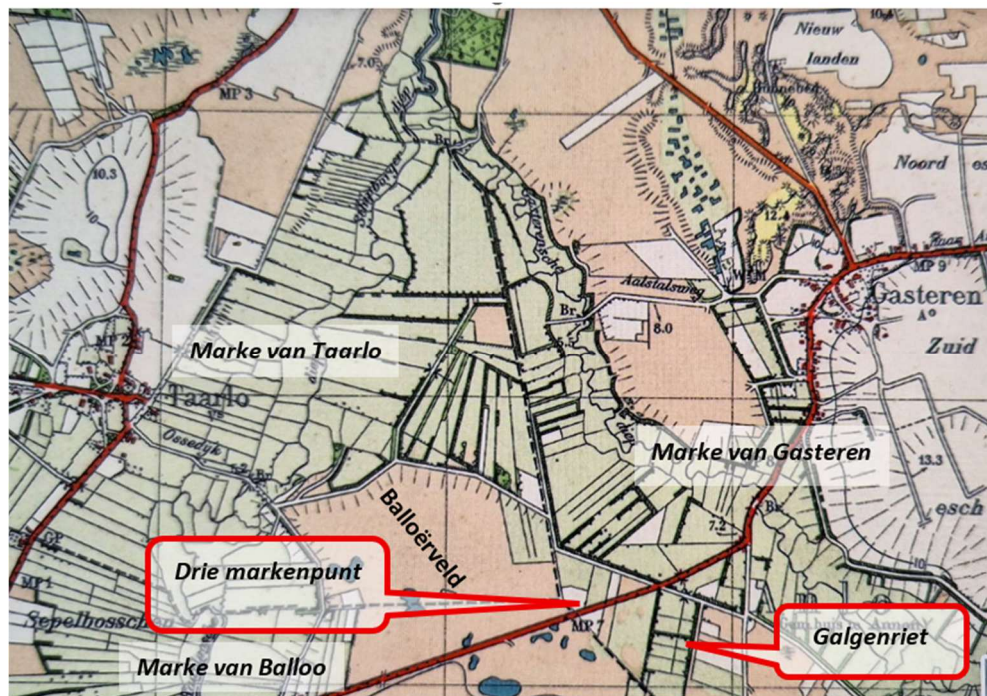
Het stroomgebied van de Drentsche Aa maakt onderdeel uit van het Drentse grondmorene landschap, ontstaan in de één na laatste ijstijd: het Salien, zo'n 370.000 tot 130.000 jaar geleden. Het landijs heeft hier in deze koude periode in grote mate de hoofstructuren van het landschap bepaald: de glaciale ruggen (Hondsrug, rug van Tynaarlo, rug van Rolde, rug van Zeijen), de grotere beekdalen, de flanken en de plateaus. De glaciale of grondmorene ruggen in dit deel van Drenthe doorsnijden het gebied van noordnoordwest naar zuidzuidoost, waarbij de meest oostelijke rug, de Hondsrug de grootste is. In eerste instantie heeft het landijs veel erosiemateriaal, ofwel grondmorene achtergelaten, waarmee een grote oppervlakte van het gebied bedekt was. Door smeltwaterstromen zijn in de beekdalen de grondmorene- of keileemafzettingen grotendeels verdwenen (geërodeerd). Op de flanken is ook veel keileem verdwenen, maar zijn de grove delen (grind, stenen) vaak achter gebleven in de vorm van keizand.

Het gebied De Heest ligt tussen de rug van Rolde en de rug van Tynaarlo. De beekdalen van het Taarlosche Diep en Gastersche Diep komen hier samen. Stroomopwaarts doorsnijdt het Taarlosche Diep de rug van Rolde en stroomafwaarts is er een doorsnijding van de rug van Tynaarlo door het Oudemolensche Diep (zie hoogtekaart met beken en glaciale ruggen). Bij deze doorsnijdingen zijn de beekdalen relatief smal. In het gebied van De Heest bij de samenkomst van genoemde beken is echter sprake van een breed dal. In dit beekdalgebied is de grondmorene verdwenen. Diep grondwater afkomstig uit de hogere ruggen kan hier zonder veel weerstand als kwelwater naar boven stromen.

Deze diepe grondwaterkwel maakt het gebied De Heest waardevol voor bijzondere beekdalvegetaties, die gedijen bij voedselarm, kalkhoudend grondwater. In het meest noordelijke deel van De Heest en langs de beekdalen komen veengronden voor. Op de hogere gronden bestaat de bodem uit dekzand, aangevoerd door de wind. De dekzandlaag, gevormd in de laatste ijstijd, het Weichselien kan sterk in dikte variëren en heeft het landschap verder reliëf gegeven.

Vanaf de hoofdweg langs het Balloërveld tot aan de Osdijk ligt een agrarische gebied dat in de jaren '40 – '50 in cultuur is genomen. Voor die tijd liep het Balloërveld tot aan genoemde dijk, waar het landschap in noordelijke richting overging van een heide/stuifzandgebied in een breed, nat beekdal (zie oude topografische kaart van rond 1930). Voor volledig herstel van het landschap en het watersysteem zou herinrichting van dit landbouwgebied tot nieuwe natuur en aansluiting op het Balloërveld aan te bevelen zijn.

Topografische kaart van De Heest e.o. van rond 1930 met het Balloërveld doorlopend tot aan beekdal van De Heest, alsmede de vroegere markegrenzen

Aandachtspunten (zie routekaart)

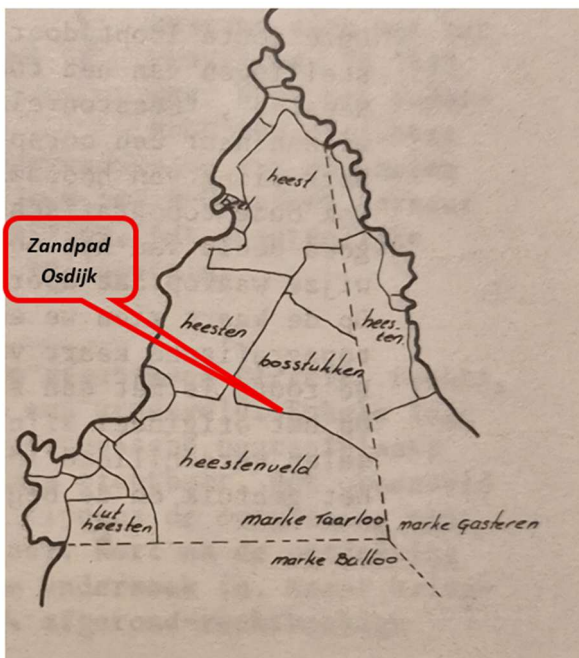
1. Parkeerplaats Galgenriet (start)

Deze parkeerplaats vormt één van de toegangspoorten van het Nationaal Park Drentsche Aa en geeft toegang (met name voor wandelen) tot de natuurgebieden van De Heest en het Balloërveld. De naam Galgenriet wijst op een kleine smalle waterloop ('riet') en 'galg' slaat waarschijnlijk op de galg die op het Balloërveld heeft gestaan. Hier in de noordoosthoek van het Balloërveld, ten zuiden van de hoofdweg lag in de heide een zijdalletje (smal smeltwaterdal) van het Gastersche Diep (zie topografische kaart van rond 1930). In het begin van de 20^e eeuw is het gebied ontgonnen en is een kleine smalle landbouwenclave ontstaan.

2. Markegrens Gasteren – Taarlo

Van zuid naar noord loopt dwars over De Heest een lange rechte houtwal. Deze vormt de vroegere markegrens tussen de marke van Gasteren en Taarlo, nu de grens tussen de gemeenten Tynaarlo en Aa en Hunze. De houtwal diende destijds zowel als grens tussen de marken, maar zeker ook als veekering. In de loop van de tijd zijn de houtwallen in De Heest sterk verwaarloosd, maar na aankoop eind jaren '70 door Staatsbosbeheer weer grotendeels in ere hersteld. Nu vormen zij in zekere zin de rijkste en oudste grenswallen in het Drentsche Aa-gebied.

Op zowel nieuwe als op oude topografische kaarten is te zien dat de verkaveling of percelering van beide marken verschillend is. Aan de oostzijde van de grens/houtwal in de marke van Gasteren lagen/liggen de percelen haaks op de houtwal, terwijl aan de andere zijde van de houtwal in de marke van Taarlo de percelering evenwijdig is aan de houtwal. Waarschijnlijk zijn de graslanden van de marke van Taarlo vanaf de Osdijk langs het vroegere heidegebied in cultuur gebracht.

3. Osdijk en oude Heest- veldnamen

Het zandpad van de Osdijk (ook wel Ossedijk genoemd) is een zeer oud pad dat al rond 1850 bestond en het lager gelegen natte en deels venige Heest-gebied scheidt van het droge zandgebied van het (voormalige) noordelijke deel van het Balloërveld. Waarschijnlijk werd het vee (ossenv) via dit pad naar de grazige weilanden van De Heest geleid.

De naam 'heest' wijst op een met 'heesters' (struiken) begroeid gebied. Het gehele gebied vanaf de markegrens met Balloo werd voor de ontginning waarschijnlijk aangeduid als De Heest. Later na de ontginning hebben delen hun eigen 'heest' benaming gekregen, zoals het landbouwgebied 'heestenveld', het bosrijke gebied 'bosstukken' en de aan beekdalen grenzende stukken 'heesten' en 'heest'. Een wat hoger gelegen gebiedje in het zuidwesten kreeg de naam 'lutheesten' (lut= klein)

4. Dwarshoutwal over De Heest

Loodrecht op de NZ houtwal langs de markegrens ligt een prachtige robuuste dwarswal met zeer oude eiken. Het wandelpad (in noordelijke richting) ligt links van deze houtwal. Daar waar het pad

weer uitkomt op de houtwal van de markegrens staat een oude eik met een bijzonder gekromde vorm.

Waarschijnlijk was deze eik ooit een strubbe-struikje dat herhaaldelijk op de houtwal is kaal gevreten of afgetopt. Het gebied met oude eiken straalt rust uit en vormt een aantrekkelijk biotoop voor meerdere bosvogels, zoals spechten, lijsters, vinken, etc. En niet te vergeten de wielewaal.

5. Slenken met bijzonder vegetaties

In De Heest liggen meerdere slenken, ofwel natte laagtes. Sommigen zijn afgesloten, zodat in natte periodes water blijft staan. Anderen hebben een afvoer naar het beekdal.

Met name daar waar kwelwater optreedt komen plaatselijk bijzondere planten voor zoals holpijp, moeraskartelblad, dotterbloem en meerdere zeggesoorten.

6. Brug over Gastersche Diep, voormalige beverdam

In de noordelijke punt van De Heest kan men het gebied verlaten via een houten bruggetje over het Gastersche Diep. Enige tijd geleden hadden bevers vlak voor het bruggetje een dam in de beek gebouwd, zodat waterstand bovenstrooms in het gehele beekdal bijna een meter werd verhoogd. Aan de zijkanen van de dam ontstonden watervallen, die de beek een 'wild' uiterlijk gaven. Veel schade kon de hoge waterstand niet aanbrengen in het bovenstroomse gebied, aangezien hier nauwelijks landbouwgronden liggen.

Maar: op een zeker moment heeft Staatsbosbeheer toch maar de dam weggehaald. Op meerdere plaatsen langs de beek ziet men overigens af- en omgeknaagde bomen, wijzend op de aanwezigheid van bevers in het gebied.

7. Oudemolense Veld en Achter 't Veen

Tussen het beekdal van het Gastersche Diep en het Voorste Veen van Gasteren lag eertijds (tot aan de 2^e wereldoorlog) een uitgestrekt heidegebied. Op dit 'veld' werden vanuit Gasteren de schapen ingelaten. Na de 2^e wereldoorlog is het veld in cultuur gebracht, grotendeels als akkerland. Ongeveer rond 2015 is het landbouwgebied ingericht voor de natuur. Grote delen zijn geplagd, landbouwsloten zijn gedempt en plaatselijk is het reliëf aangepast.

8. Beekdalpercelen met hun eigen veldnamen

Het beekdal van het Gastersche Diep kende vroeger vele kleine perceeltjes. Veel van deze perceeltjes hadden een eigen veldnaam. Langs het oostelijke zandpad treft men meerdere damhekken aan met daarop aangegeven de naam van het perceel in het beekdal achter het hek.

9. Aolstalbad

Vanaf Gasteren loopt een zandpad (Gagels, vroeger Aalstalweg genoemd) direct naar De Heest via een befaamd bruggetje: Aolstalbad.

De benaming voor het bruggetje laat zich als volgt verklaren: 'aolstal' wijst op een plaats in een beek waar paling werd gevangen, terwijl 'bad' betrekking heeft op een brug of oversteek over een watergang.

Genoemde aalstallen waren al bekend in de middeleeuwen en werden ook wel gecombineerd met een stuw of drempel waarmee men de waterstand tijdelijk kon opzetten om het beekdal stroomopwaarts te inunderen, zodat er voedselrijk beekslib afgezet kon worden.

Er zijn overigens meerdere lokale namen afgeleid van Aolstalbad die het bruggetje een andere betekenis geven:

Taolsterbad: het pad naar Taarlo en 't Aolstebad: het oudste bruggetje van het Gastersche Diep.

Afbeelding rechts: Gastersche Diep in de zomer ter hoogte van de 'Aolstalbad' brug

10. Voorde in het Gastersche Diep

Niet ver ten noorden van de hoofdweg van Gasteren naar Loon is destijds een oude voorde (doorwaadbare plaats) gevonden.

Deze is weer in ere hersteld. De voorde is evenwel moeilijk in het veld te herkennen.

11. Oude hoofdweg Gasteren-Loon

De weg van Gasteren naar Loon maakte destijds, na de passage van het Gastersche Diep een bocht naar links (zuidwaarts) en volgde over een korte afstand de hoofdroute naar Rolde (bij Rolde Zuidlaarderweg genoemd).

Na ca. 100 m was er een bijna haakse bocht naar rechts richting Loon.

Rond 1980 zijn deze scherpe bochten eruit gehaald. De eikenbomen langs de route markeren nog de vroegere hoofdweg.

Gebruikte bronnen en voor nadere info:

- Atlas van het Holocene, Vos, P.C., e.a. 2011
- Landschappen van Nederland, A.G. Jongmans e.a., 2013
- Landschapsbiografie van de Drentsche Aa, Theo Spek e.a., 2015
- Knapzakroute Gasteren, BOKD Drenthe
- Knapzakroute Rolde, nr. 5 Natuurwandeling met historische landschapsbeschrijving, Vereniging Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe, Assen (uitgave jaren '60)
- Van Jeruzalem tot Ezelsakker, veldnamenboek, Hans Elerie en Theo Spek, 2009
- Power Point presentatie Jan Dijk voor IVN-avond
- Open Streetmap Nederland (OSM)

Wandelroute (zie routekaart met aandachtspunten)

Enkele opmerkingen vooraf:

- In het centrale deel van De Heest volgt de wandelroute kleine paden die staan aangegeven op kaarten van 'Open streetmap'; hier liggen geen wandelroutes van wandelnetwerk Drenthe
- In onderstaande tekst is de hoofdroute beschreven. Binnen deze tekst wordt, daar waar van belang, naar de mogelijke deelroutes verwezen (cursief aangegeven).
- Voor de beschrijving van de route zijn de volgende afkortingen gebruikt: RA: rechtsaf, LA: linksaf en RD: rechtdoor.

Vanaf de parkeerplaats Galgenriet (1) bij het Balloërveld de hoofdweg (Gasteren-Loon) oversteken en RD, zandpad volgen. Na ca. 100 m LA, zandpad volgen.

Na ca. 200 m maakt het pad een bocht naar rechts en volgt hier de markegrens

(Gasteren/Taarlo) in noordelijke richting.

Na ca. 100 m RD, zandpad in bos volgen, ofwel markegrens langs houtwal volgen (*zandpad van de Osdijk buigt hier af naar links en kan gevolgd worden als pad langs markegrens/houtwal te nat is: omleiding 'droog'*). Zandpad rechts van markegrens/houtwal (2) voor ca. 500 m volgen tot aan punt waar het pad omlaag afbuigt naar rechts.

Bij afbuiging brede pad verlaten en RD smalle paadje langs houtwal/markegrens inslaan. Dit paadje loopt afwisselend rechts en links van de houtwal en na ca. 150 m (vanaf afbuiging brede pad) op enige afstand links van de houtwal in een meer open gebied. Het pad nog voor ca. 50 m volgen en dan op kruispunt van (smalle) paden LA (*pad rechtdoor volgt houtwal/markegrens, pad rechtsaf gaat richting Gasteren met oversteek bij bruggetje Gastersche Diep*). Volg pad voor ca. 175 m over bloemrijk graslandgebied tot aan breed zandpad.

Hier RA breed zandpad uitlopen tot aan oude dwars-houtwal met zeer oude eiken (4).

Hier RA achterlangs dwars-houtwal tot aan markegrens/houtwal en deze weer vervolgen in noordelijke richting. Het pad (paadje) loopt deels op en langs de oude houtwal, waarbij na ca. 200 m een slenk (5) wordt gepasseerd. Na ca. 150 m voorbij de slenk buigt het pad een weinig af naar links en loopt hier door een hooiland met aan de rechterzijde het beekdal van het Gastersche Diep.

Na ca. 150 m RA, het bruggetje (6) nemen over het Gastersche Diep en op de driesprong RA, zandpad inslaan langs de oostzijde van het Gastersche Diep.

Dit zandpad (7) van het wandelnetwerk Drenthe volgen tot aan knooppunt 13 (*hier kan men LA naar Gasteren lopen en in droge tijd RA het Gastersche Diep weer oversteken naar eerder genoemde houtwal/markegrens*).

Zandpad langs oostzijde Gastersche Diep in zuidelijke richting vervolgen tot aan knooppunt 05.

Op knooppunt 05 rechts aanhouden en pad volgen tot aan hoofdweg.

Hier RA gaan, fietspad volgen, Gastersche Diep oversteken en na ca. 100 m weg oversteken en zijweg inslaan. Na ca. 75 m op driesprong LA, oude klinkerweg inslaan. Deze klinkerweg komt weer uit op de hoofdweg. Op dit aansluitingspunt zandpad links van de hoofdweg vervolgen, tot aan knooppunt 11. Op dit knooppunt zijn we weer aangekomen op de parkeerplaats Galgenriet.

